

4904
DE
RAPHANIA

DISSERTATIO MEDICA,

QUAM,

CONSENT. NOBILISS. ET EXPER. FACULT. MED.
IN REGIA ACADEMIA UPSALIENSI,

PRÆSIDE,

VIRO NOBILISSIMO

D. D. CAROLO

V. LINNÉ,

EQVITE AURATO DE STELLA POLARI,

S:Æ R:Æ M:ITIS ARCHIATRO,

MEDICIN. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.

ACAD. SCIENT. UPSAL. HOLM. PARIS. PETROPOL. BEROL.

IMPER. NAT. CUR. BERNENS. LONDIN. ANGLIC. MONSP.

TOLOS. ET FLORENT. MEMBRO,

PRO SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS

PUBLICÆ DISQUISITIONI OFFERT

ALUMNUS REGIUS

GEORGIUS ROTHMAN, PHIL. MAG.

SMOLANDUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. AD D. XXVII. MAJI

ANNI MDCCLXIII

HORIS, ANTE ET POST MERIDIEM, SOLITIS.

UPSALIÆ

Clarissimo Philosophiæ MAGISTRO,
D: no GEORGIO ROTHMAN,
Pro summis in Medicina Honoribus
propediem disputaturo,
S.

Infandos casus, fatum grave, flebile vulnus,
Horrendas mortes cur renovare placet?
Tu Patriæ dulcis multum præfari amorem.
Scilicet hoc carum munus amoris erit.
Fac potius diram pestem, cruciamina Lethi,
Lethes æterna nocte jacere mala.
Quin potius feri, tam densa strage, nepotes
Numen adesse, sciant, vivere & innocue.
Quid RAPHANUS *Raphanistrum* & ab hoc RAPHANIA ma-
ligna?
Nomina sic morbis indere quisque potest.
Et lolium infelix, & plurima mortis imago,
Eheu! peccati provenit usque lue.
Ignorant reliquum Podalirius atque Machaon.
Fata regunt, ulla nescia lege regi.
Nulla salus Medicis. Gnave moriamur inertes.
Mors Medicos æqua falce tremenda metit.
Sed quorsum? Sapit hoc apinas tricasque dolosas,
Queis vulgo Monachos imperitasse pudet.
Ergo, nec inficiar, tollat lux alma refulgens
Et veteres animæ corporis atque cruces.
Restat sed morbus: foret is mihi magnus Apollo,
Qui valida labem tollere posset ope.
Est seculo Crampus, Raphaniaque moribus instat.
O! causam morbi scribe, medere malo.
Ast erit hoc longum O! res est & plena pericli,
Sæpeque Doctore perniciosa suo.
Interea, peramande mihi, Carissime ROTHMAN,
Nostro in amore nihil morbidi inesse sinas.
Tandemque, excubiis vitæ feliciter actis,
Vivere Tute doce, Tu bene disce mori.

D. ANNERSTEDT,
Fac. Theol. Adj. Past. & Pr. in Börje.

To
M^r. GEORGE ROTHMAN, M. A.

SIR

The Marks of Friendship and Affection you have given me, from the first Minute of our Acquaintance, tho' at that Time an utter Stranger to you, have induced me to take part in all that regards you. It is therefore I embrace this happy Occasion to assure you with what Joy I perceived that you intended to claim the Rewards of your Labours. The Dissertation you now lay before the Publick is a Proof how worthy you are of them. No less than the Wellfare of your Countrymen, hath incited you, to employ your Time and Talents in describing a Disease, unknown to the most experienced Physicians, and for the dire Symptoms it causes, more dreaded than Death. To you therefore your Countrymen will owe the Preservation from so horrid a Sickness, and Physicians the Nature and Cause of Raphania. Continue to employ your Time and Genius on so worthy and interesting Subjects, and you'll, without doubt, be suitably rewarded. You will do me the Justice to believe that whatever relates to your Wellfare is sincerely wish'd by

SIR

Your most humble Servant

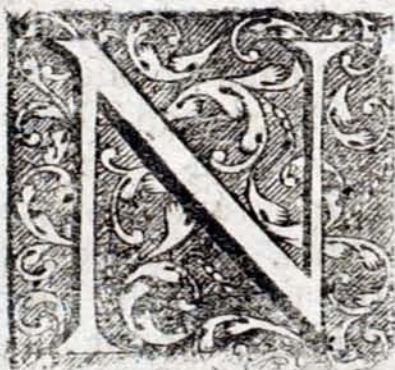
ADAM KUHN,
of Philadelphia
in Pennsylvania

D. D.

CAP. I.

§. I.

umerosi sunt morbi, qui improviso, quasi ex alto delapsi, miseris superveniunt mortalibus, causarum ignaris. Stipendia peccatorum habentur, & saepe *generatione equivoca* provenire creduntur, quamvis & illis sua semina, suæque sint causæ. Quæ a Medicis sollicite fuerunt quæsitæ, ut, ipsis sublati, effectus tollerentur, contraria medicina. Causa vero morborum duplicis ordinis est, *proxima & remota*. Multas Mechanicis habemus Medicis gratias, qui tanta industria *proximam* detegere laborarunt, ut plerumque, quo in Praxi gaudemus, luminis, illis referamus acceptum. Quidam enim morbi a *fibra laxa*, quidam a *stricta* oriuntur; adeoque facilis est curandi ratio. nempe *Stricta humectatur* aquoso, *attenuatur* acido, *impinguatur* dulci, *lubricatur* viscido, *emollitur* pingvi
Con-

Contra vero *Fibra Laxa* exsiccatur sicco, corroboratur amaro, abstergitur salso, corroditur acri, adstringitur stiptico. Sunt & alii morbi, qui ab ipsis existant fluidis, & eorum quidem, vel *Diatbesi* vel *Crasi*. Eodem itaque modo *Diatbesis Acida* absorbetur sicco, figitur amaro; & *Diatbesis Putrida* infringitur acido, figitur amaro. *Crasis* sanguinis vel *Tenuis* est vel *Densa*, *Viscida* vel *Acris*; similiter ideoque *Tenuis* absorbetur sicco, inspissatur stiptico; *Densa* mundificatur aquoso, inciditur acri; *Viscida* penetratur salso, resolvitur acido. *Acris* inviscatur viscido, obtunditur pingvi, edulcoratur dulci, mundificatur aquoso. Iniquioris autem indagationis res etiam in corpore nostro latet, *motus principium*, hærens in intimis medullis & *encephalo*, quod ad omnes corporis partes emittit *nervos* sensiles, in quos sola *volatilia* & *olida* agunt. Principium illud nec intellectu æque facile est, nec, ubi læditur, curatu. Commemoratae causae proximæ & mechanicæ suas quoque, quas *remotas* vocant, causas habent, quæ, maximam partem, *Diætam* agnoscunt fontem & originem; quædam vero ipsam ætatem, quædam contagium. Pleraque, uti dictum, inferuntur per *Diætam*, quam constituunt *sex res* dictæ *non naturales*, nempe *Respiratio*, *Ingesta*, *Motus*, *Somnus*, *Excreta* & *animi Pathemata*. Frustra, sæpe optimis medicinis conatur medicus *causam proximam* tollere, *Diætam remotam* continuo sufficiente. Medicorum itaque esse debet, majori cura & sollicitudine de causa remota inquirere. Detegitur autem illa difficillime sine solida cognitione *Diæteticæ*, in qua non multos sane progressus feceris, scientia Naturæ penitus non intellecta; utraque enim, veluti lapides muri, firmo nectitur vinculo.

§. II.

Cum in tenera adhuc ætate, 1754, primum ad studium

dium medicum, ut mihi proprium, animum appuli, inter primas hominum miseras, quæ sensus meos affecerunt, dirus fuit *Morbus Spasmodicus*, qui Patriam meam horrendis maxime cruciatibus circumcirca vexabat. Miser agricola, ab ipsis quasi Furiis infernalibus agitatus, omnis solatii, omnisque remedii inops fuit, usque dum intolerabilis dolor vitæ tandem filum rumperet. Omnes Medicos omnesque Sapientiæ fama cultos nemo non rogavit, undenam tantum provenisset malum. Alii accuserunt obscuras Epidemias, alii vitia aëris, contagi in alii. Immo non defuerunt, qui Sidera in morbi causa esse contenderint, & eum quidem esse pœnam immediate cœlitus demissam. Quot capita tot sensus, totidemque Theoriæ; quarum nemo genuinam dare potuit. De hoc morbo consulti Medici sunt, sed ab initio plerumque nequicquam. Tum Agyrtæ, Circumforanei, Seplasiarii, Circulatores, Ungventarii, Errones, Magi, Medicastris, Aniculæ, veluti feræ ad cadavera, congregati sunt, quæque & congrua & inepta temere tentantes, effectu parum proficuo. Quæ hæc omnem animi mei attentionem, juvenilibus annis, arripuere, ut Historiam obscuri adeo morbi illustratam usque optaverim. Plurima autem requiritur cognitio ad causas determinandum remotas, ad quam nemo perveniet, nisi dignum se satis præstiterit, qui in sancta Naturæ penetralia intromittatur. Variorum audivi Theorias, nulla autem vero similior mihi visa est, quam quæ N. D. Præsidi debetur. Illam in specimine hocce, afferre certum mihi est, illamque jugiter meditari, & observationes atque experimenta, quibus ulterius dilucidetur, dum occasio feret, instituere. Felix ter & amplius mihi videbor, id si hac opera effecero, ut dirum adeo malum a popularibus meis, post hæc, averruncetur, quod in posterum, æque temere favire, ac antea, poterit

CAP. II.

§. I.

MORBUS SPASMODICUS, nostratibus *Dragsjuka*, calamitas hæc dicta est, omnibus fere Provinciæ incolis, cum infestaret, viventibus ignota; quæ per totius Regionis, non pagos solum, sed integras sæpe Parœcias & Territoria repens diffusa est. Sic miseri contaminati passi sunt 1:o *stuporem* in extimis articulis manuum & pedum, moxque ibidem *punctionem* atque *Pruritum*, tandemque *reptatum* in vasis & dorsi dolorem. 2:o Deprehensi sunt manus & pedes *rigescere* cum *tensione* & nervorum *convulsionibus*, vasisque *tumentibus* & *lividis*; dolor *vehementissimus* fuit in nervis musculisque, quasi a vioentissimo *Spasmo Crambo* distentis. 3:o *Brachia ad os* violenter *admotæ*, *digiti implicati* manibus fuerunt, & *oculi distorti*. Ager alte *vociferatus est*, in pavimentum subinde *prostratus*, mentequè sub accessum captus, & quo se verteret, præ dolore crudelissimo nescius. Nonnulli igne quasi usti, ultro citroque discucurrerunt. Quidam de iri in parietes insiluerunt, vel in aquam ignemve præcipites se dederunt. 4:o Tum & superiores partes spasmi corripuerunt; nempe *os cynice destratum est*, *lingua* morsu *lacerata* & *retracta*, ut lamentari ulterius ægrotus nequiret; *Oculi* continuo *convulsi* fuisse, donec *visus* omnino *perierat*. Denique Spasmi *thoracem* infestarunt, qui id effecerunt, ut misero gravissimam vitam cum morte commutare tandem licuerit. Tragoedia hæc variæ fuit durationis, nam in quibusdam citior & vehementior, in quibusdam lentior acta fuit. Raro intra octiduum desinit, interdum vero duos continuos menses duravit. *)

A 2

§. II.

*) Hanc in Parœcia Wirestad observati morbi Historiam a Plur. Rev. D-no Mag. & Pastore GABR, HOOK relatam accepit N. D. Præses.

§. II.

Descripta est Epidemia hujus morbi 1746 & 1747 grassantis a Celeberrimo Lundensium Professore D. D. EBERH. ROSEN in Dissertatione Academica vere aurea *De Morbo Spasmodico convulsivo Epidemico*, Respondente Exper. D. D. HEILIGTAG, Lond. Gothor. D. 13 Decembr. 1749. ibique graphice adeo delineatus morbus est, ut magistri manum facile agnoveris. Quod addam, fateor, nil habeo, sed Benevolum Lectorem illuc ablego, qui decursum morbi, cum signis & facile omnibus, de eo memoriae proditis, cognoscere cupit. Cum vero non cuivis forte Dissertatio illa suppetat, præcipua heic in unum collecta summam tradam:

Symptomata morbi omnibus agrotis communia fuerunt: (§. 8.) *formicatio, convulsionones, spasmi, dolor, rigiditas membrorum*, quæ omnia per vagos recursus agrotantes exercuerunt, & cum *Bulimia* atque statu epidemico pathognomica morbi signa constituerunt. (§. 9.) Frequentia multis præterea fuerunt *nausea & vomitus, pulsus inæqualis, magnus, tardus, formicationis sensus*, & post iteratos insultus convulsivos & epilepticis simillimos, *tumor membrorum & inflatio*, sæpe etiam *tubercula & vesiculæ* humore seroso & viscido plenæ; *Diarrhæa* tandem sæpius per totum morbum duravit. (§. 10.) Phænomena vero vaga magis & incerta fuere, ab initio: *horripilatio, temulentia, capiplenium*; in progressu: *sensus frigoris vel ignis urentis*; porro exanthemata *Miliaria rubra* vel *Uredinis urticata*, faciei *rubor, sudor, agrypnia* vel *somnolentia*; etiam pectoris violenta distentio. Ulterius *Oculi minus flexiles*, lingua non satis expedita, *digiti incurvi*. Tandem vera *Epilepsia* vel *Paralysis*; rarius *Apoplexia, Hæmorrhagia, Hæmoptysis, Phtthisis*. (§. 11.) Finito morbo alia in aliis remansere diu symptomata: *Vertigo, Syringmos, Cophosis, Amblyopia, Tetanus* per ali-

aliquot septimanas. (§. 12.) Quæ diversa fuere pro diversa hominum temperie. Diversæ Auctorum de morbi causa opiniones enumerantur §. §. 14-21. infra nobis dicendæ. Auctor vero, quin causa in frumento vel saltem intra frumentum lateat, nullus dubitat. (§. 21.) Quidquid est, morbus vim suam in ventriculo primum sapius manifestat, unde *Vomitus*, *Nausea*, *Bulimia*. (§. 26.) *Prognosis*: 1:0 Diutius durans morbus in *Epilepsiam* degeneravit, vel lethalem, vel sanabilem, vel diurnam. 2:0 *Mentis alienatæ integritas* rarius rediit. 3:0 *Convulsio pectoris* sapissime lethalis fuit. 4:0 Non difficillime sanatus est morbus. 5:0 *Voracitas* vero recidivum fecit, & sanationem reddidit difficilem. 6:0 *Morbus*, saltem apud nos, non fuit contagiosus. (§. §. 27, 28, 29.) *Cura*: 1:0 *Vomitoria*, *Laxantiâ*. 2:0 *Excretionem leniter promoventia*, *Liqv. C. C. succin. & anod. Hoffm*; *Tinct. visceralis ex Tinct. antimonii & Liqv. terræ fol. Tartari pp:ta*; *Sulphur auratum antimon. tertîæ præcip.* 3:0 *Pulveres temperantes, resolventes & diaphoretici e Tartaro vitriolato, nitro, conchis citrat. antim. diaph. pulvere lumbr. terrestr. & rad. Valer. sylv. Hi pulveres Liquori C. C. succin. juncti egregiam præstiterunt operam*; item 4:0 *Pilulæ sequentes*: *Rec. Assæ foetid. drachm. ʒ. ss. Castor. drachm. ʒ. i. Camphoræ drachm. ss. Ol. C. C. q. f. ut f. pilulæ. dof. gr. 3-6. imminente paroxysmo.* (§. 30.) *Cautelæ*: 1:0 *Frigus vitandum*, nam revocare solet morbum. 2:0 *Terror etiam. Vater.* 3:0 *Labor conducit convalescentibus*; per otium vero tensiones & stupores diutius continuant. 4:0 *Extensio convulsorum membrorum violenta primo dolorem auget, mox sedat, sui autem juris reddita membra de novo contrahuntur.* 5:0 *Ubi fatuitatis metus, opiatorum usus evitetur.* §. 31. *Prophylaxis*: 1:0 *diligentissima mundatio frumentorum, o-*

lerum & fructuum ingerendorum; 2:o devitatio injuriarum aëris & errorum Diætæ.

Ceterum ne quid in Historia Epidemiæ, in Smolandia & Blekingia annis 1754 & 1755 grassantis heic desideretur, illam ex missis ad Regium Collegium Medicum Relationibus Carissimi mei Patris, Assessoris & Doct. JOH. ROTHMAN, Medici Cassici D. D. FJELLSTRÖM, D:ni Assessoris & D. P. WICKELGREN, D. D. HEILIGTAG & Præpositi quoque Carlshammienfis D:ni Mag. E. TRÅGÅRD collectam & in libello Celeb. D. D. & Professoris P. J. BERGII, *) sub Titulo Dragsjukan sive *Epilepsiæ acutæ epidemicæ*, insertam brevissime enarrasse juvabit:

In *Stadio I. Inquietudo*, sensus *punctionis* per totum corpus, *reptatus* in vasis, *dorsi dolor*, interdum per unam, duas, immo tres septimanas molestarunt. *Stad. II.* Ingravescente sensum morbo & prægressis *Tremore* genuum, *Stupore* manuum pedumque, *punctione* atque *reptatu* in pedum digitis orto, mox totum corpus pervagante, nec non in quibusdam *Odontalgia* & *Syncope*; Convulsivi accessus periodice supervenerunt cum *Artuum tensione* & *rigiditate*, vel *contractione* violenta, *pollicibus implicatis*, *pedibusque* versus nates *revulsis*. Incerta præterea, quorum aia alios male habuerunt, in hoc stadio symptomata fuere: *Sardiasis*, *linguæ Lacera- tura*, *Oscitatio persistens*, *Trismos*, *linguæ retractio*, *Strabismus*, *Asthenia* vel *robur* insoitum, *Deliria*, *furor*, *vox* gallinas, boves, ovesve imitata, *Vociferatio*, *Cantus*, *Rictus*, *Fletus* simulatus. Singuli accessus 1-1½ ad 2 horas, scilicet in annosioribus diutius, in junioribus brevius, durarunt. Cum *Pandiculatione*, *Rigore* & *Vomitu*, vel etiam *Colica* & *Diarrhæa*, cum excrementis ova

*) Förskök till de Gångbara Sjukdomars utdånande, för år 1754 och 1755. Stockholm 1755 och 1756.

ova putrida redolentibus, ingruerunt. Tum calor, sitis, & memorata deliria sese adjunxerunt; pulsu vero sub laborem legitimo vel tardiore. Sed continua *Agrypnia* protractionem, minusque tolerabilem reddidit morbum. Accessus in quibusdam *Sudore fatido* & *Sopore* finiti sunt. Postmodum contractis membris pristina redit flexibilitas; superstitite tamen Stupore, & nonnunquam accedente *Tumore*, præcipue ubi nullus proruperat sudor. Sedata etiam fuit sitis, & in ejus loco supervenit *Bulimia* nocentissima. Nervi, per intervalla, ceteroquin lucida, riguere, quæ ab initio morbi longiora, postea vero magis magisque brevia fuerunt. In *Stadio III.* *Langvor* post accessus major fuit, cum pavore, & quibusdam *Amentia*, vel *Lipothymiis*, vel *Syringmo*. Tandem in *Stadio IV* *Langvor* convalescentibus cessavit, accessus leviores fuere, nervorum Rigiditas sponte abiit, viresque refectæ sunt. Sensim hæc omnia processerunt, interdum per 3. vel 4. septimanas. *Epilepsia*, *Apoplexia*, *Mania*, *Paralysis* morbum excipere in hac Epidemia non observatæ sunt. Qui fato succubuerunt, aut *Diarrhoea* aliisque symptomatis consumti, aut convulsionibus pectoris suffocati periere. Ad menssem usque Aprilis in Provincia *Cronobergensi* sæviit hic morbus, quem in calido regimine *Sudamina* vel *Achores* solverunt.

§. III.

Novus adeo morbus hic non est atque non nemo opinatur, diversis enim in locis tam intra, quam extra Patriam sæviit, a variis descriptus, quos etiam e laudata *Dissertatione* & libello in medium proferre liceat:

1596. & 1597. omnium primo Episcopatu *COLONIENSI*, *WESTPHALIÆ*, *HASSIÆ*, & vicinis locis Epidemius fuit & a Medicis *Marpurgensibus* descriptus *Morbus convulsivus malignus & epidemius*, cujus historiam pulchre tradit *HORSTIUS*. *Oper. Medic. Tom. 2. Lib.*

2. Lib. 8. p. 444. edit. Goudens. 1661. Subsequentibus quoque lustris in Hassia grassatus est, narrante eodem HORSTIO.
- 1648 & 1649 nec non
1675. in Circulo VOIGTLANDICO circa Plautiam grassatus est teste GEORGIO LEISNERO.
- 1702 FREYBERGAM vexavit a BUDÆO descriptus in Consil. Med. von der Krampf-Sucht. Budisl. 1717.
1717. per SAXONIAM, LUSATIAM, HELVETIAM ac HOLSATIAM frequens fuit. *Act. Wratisl.* 1717. Jul. p. 90. 91 & Dec. p. 397. W. H. WALDSCHMIDT. Diss. de morbo Epidemico-convulsivo per Holsatiam grassante, Kil. 1717. J. C. WOLFF Diss. de Morbo Spasmodico epidemico maligno in Saxonia, & Lusatia. Jenæ. 1717.
- 1722 & 1723. SILESIAM infestavit. VATER Diss. de Morbo Spasmodico populari Silesiæ. Wittemb. 1723. Iisdem quoque annis Territorium MOSCOWIÆ & NIESNÆ infestavit, observante G. SCHOBERO. *Act. Wratisl.* 1723. Jan. p. 37.
- 1746 & 1747. In ELFSBORGENSIS Provinciæ territorio Kindensi grassatus est, descriptus a Cel. Prof. ROSEN. l. c.
- 1754 & 1755. In Smolandia Provinciæ CRONBERGENSI, nec non in BLEKINGIA circa Carlshamn sæviit.

Descriptus præterea est ab *Anonymo* in Libro Freyberg 1726 edito, sub titulo: *Nötige gedanken von dem Krampf-undt Kriebel-seuche.* ut &

Ab H. LUDOLF in Diss. sist. casum novi morbi Spasmodico-Convulsivi, rigidi dicti, vulgo *Steifnüs, Steiffe-Krankheit, die Krampf-Sucht, Ziehende-Seuche undt Kriebel-Krankheit.* Erford. 1727.

§. IV.

Caussam fatalis mali diligenter non pauci anquiverunt, num, autem illam invenerint, valde dubito. Interim Hypotheses Auctorum quas l. c. allatas, refellit Celeberrimus *Rosen*, repetere haut poenitebit. Morbum deducunt

A constitutione Aëris WOLFF, WALDSCHMIDT, VATER;

A Clavis Secalinis BUDÆUS, WILLISCH, HABERKORN, LONGOLIUS & alii;

A Seminibus Loliaceis SCHOBERUS;

A venenatis mucilagibus & vaporibus in pane impuro & male cocto HORSTIUS;

A Larvis frumentum depascentibus Rusticus Territorii Kindensis;

& ab aliis alii.

§. V.

Ubi commissæ cædis dubia res est, nec oculati suppetunt testes, detegere patratorem si velis, multa opus est & diligenti inquisitione, omnesque circumstantias, quo ad ejus fieri potest, conferre; quibus equidem rebus sæpe fit, ut ille inveniatur, quem nulla ratione detegi posse crederes. Quam ob causam & heic tot observationes afferre consultum duxi, quot conquirere ex utraque Epidemia Svecica, annorum 1746 & 1754, potuerim.

1. Morbus grassatus est per *Blekingiam, Scaniem, Smolandiam*, inferioremque partem *Westro-Gothiæ*, non vero in superioribus Regni Provinciis.

2. Non ante incepit, quam novum autumno agricolæ e *Novo frumento* panem comederint, sensimque, vere appropinquante, desit.

3. Observarunt ægrotantes *Panem* hujus frumenti sibi nocuisse, recentem præcipue & a clibano calentem.

4. Rustici & *pauperes* vexati sunt hoc morbo, nunquam vero homines melioris sortis vel ditiores.

5. Qui *frumento* usi sunt *impuro* & grahis, inter segetes ingerendum, per tribularii aream elapsis, huic malo magis fuerunt obnoxii. Quam ob rem, subsequenti anno, frumenta curatius ~~purga~~, ~~quirunt~~ immunes evaserunt.

6. A pane comesto saepe *Vomitum* & *Hæmorrhagiam* ante ingruentem morbum Spasmodicum passi sunt.

7. Dein correpti sunt *Spasmis* manuum pedumque cum retractis pollicibus, tandemque distortis ad nates pedibus.

8. Symptomata per *paroxysmos* vagos & convulsivos, ægrotos torserunt.

9. Quidam, durante diutius accessu, mentis impotes, muti & quasi paralytici facti sunt.

10. Multi demum periere.

11. *Gallinas*, *Meleagrides*, *Suesque* idem morbus subinde infestavit.

12. Infantes *lactentes* mali exsortes exstiterunt.

13. Præcedens morbo *æstas bumida* fuit & pluviosa, ita ut plurimo herbarum alienarum vitio agri laboraverint.

14. Dn. Mag. SAM. LINNÆUS, Stenbrohultensium Pastor, qui, auctore Nobilissimo suo Fratre Domino Præfide, præter alia animalia hoc morbo defuncta *Meleagridem* dissecuit, cujus in *Ingluvie* nihil aliud se invenisse, quam *siliquas* aliquot articulatas, scribit.

15. In familia, *Eodem cibo* nutrita, cum inceperit morbus in unum hominem favire, ceteris non pepercit; & apud homines melioris conditionis, solos *famulos* & *ancillas*, viiori utentes mensa, infestavit.

CAP. III.

§. I.

1. His omnibus rite pensitatis, tuto colligere possumus, FRUMENTUM in causa fuisse morbi, quippe quo vexatus nemo fuit, novo frumento nondum ad cibum collato. Ab initio autem mensis Octobris per tempus aliquod morbus continuavit, & appropinquante vere, pro diuturniori frumenti in horreis mora, magis magisque evanuit. Propterea & infantes ubera ducentes, nec alium simul cibum assumentes, salvi fuerunt. Eodem modo Celeb. Dn. Professor Rosen argumentatus legitime est, in frumento causam morbi sine dubio latuisse.

2. Hic autem morbus, bis jam intra Patriam observatus, non ultra Provincias australiores, puta Scaniam, Blekingiam, Smolandiam & infimam partem Westro-Gothia se diffudit, quod certo indicio est, causam in FRUMENTO VERNO ibidem solemni delitescere, ubi agri restibiles sunt, nec, ut in reliquis Regni Provinciis obtinet, altero quovis anno quiescunt.

4. Circa hac memorabile omnino est, morbum omnes ditiores vel lautioris vitae homines intactos reliquisse, famulis eorum aequae ac rusticis & pauperioribus correptis. In hac re Diætam Regionis & consuetudinem cognovisse juvabit. Nempe rustici & vilioris conditionis plebecula, ut & ditiorum famuli panem e solo *Hordeo* conficiunt, ut Secali vendendo parcatur. Sic legitime concluditur, causam morbi HORDEO contineri.

4. Aestates, grassanti morbo praecedentes, *uda* & *pluviosae* frumentum impurum & agros vitiantium herbarum plenos reddiderunt, hinc itaque causam repetere oportet. Cum vero, aequae humida aestatis tempestate, superiorum etiam Provinciarum agri alienis plantis

necessario vitientur, nec ideo morbus ibi exstiterit, sequitur, ut inferiorum Provinciarum agri vitio, in his non obvio, singulari scateant. Multi fuere agricolæ, qui causam morbi in frumento immundo latere divinarint, cum sibi videre visi sint, huic calamitati eos in primis obnoxios fuisse, qui impuris frumentis & primitiis segetum inferendarum variis, in aream Tribularii intercidentibus, nutriti sunt; illos vero, qui frumentum diligentius purgarint, morbum evitasse.

5. Itaque, ut id vitii, quod principem & hactenus ignotam hujus morbi causam constituit, propius attingamus, frumentum e re est sollicitius perscrutari. Agri cujusque Regionis suis laborant vitiis, quibus segetes opprimerentur, ni agricultura prudenti consilio institueretur. Jam, in australiori Svecia, ubicunque observatus fuerit morbus, duobus in primis laborant agri vitiis, quorum fere exsortes sunt Septentrionem spectantes Provinciæ, *BRASSICA campestri* & *RAPHANO Raphanistro*. Quorum illa in agris Secali vel Hordeo confitis, hic autem non nisi in agris Hordeum ferentibus crescit.

6. Cum ergo morbus æque late, ac mos agros restibiles colendi, patuerit, illos tantum occupans, qui Hordeum comederint inpurum, & humidis quidem æstibus prægressis, agrorum vitiis sic frumento copiosius admistis; sequitur, ut *RAPHANUS Raphanistrum* omnium horum malorum incusandus sit.

§. II.

Præterea omnes fere Tetradynamas udo solo cœloque lætari & luxuriare satis cognitum est, quare pleræque illarum humido vernali tempore optime vigent. Itidem constat, plurimas earum & in his Raphanum, *acri volatili* scatere, quod, ubi raditur Armoracia, teritur Sinapis, dissecatur Raphanus vel manducatur Lepidium,
ad

ad nudiores nervos exhalans adscendit ibique rodit & pungit, ut oculi delacryment, nasus stillet, os humoribus repleatur, & Natura omni, quo fieri possit, modo, hoc sibi adeo inimicum ejicere & expellere tentet.

Tetradynamas, solo cœloque humente, acriores solemniter fieri plurima exempla commonstrant. Scilicet *Armoracia*, si propter aquam creverit, adeo erit acris, ut illa vix uti possis. Et ipsa *Rapa* in siccis dulcissima, udis in hortis acrimoniam contrahit insignem. Ut taceamus herbas aquaticas per se semper acriores, e. g. *Perficariam*, *Flammulam*, *Ranunculum sceleratum*. &c.

Hisce positis, sequitur, ut Raphanus noster non lætius tantum in agris, æstate humida, multiplicetur, sed solito etiam acrior existat. Nec reticendum hic est, quod Tetradynamæ tantum non omnes, in usum medicum vertendæ, servari siccata non debeant. Sic enim plerumque virtutis, id est, principii volatilis amittunt; id quod exemplo *Cochleariæ*, *Nasturtii* &c. constat. Semen vero alia ratio est.

Videmus autem Raphanistri effectum in primis mox a collectis frumentis fuisse noxium, sensim vero ad ver insequens imminutum, postquam diutius siccatum fuisset, ejusque acre avolasset.

Verum enim vero, ut noxius ejus effectus penitus intelligatur, quotidiana experientia, rerum magistra, consulenda est. Nempe nimiam copiam Sinapis tritæ, *Armoraciæ* rasæ, vel conscissi Raphani assumisse si cui contigerit, spasmi existunt narium, oris, oculorum, digitorum, totiusque fere corporis, hoc acre ita molientis expellere. Eundem ad modum in morbo hoc spasmi agunt, feminibus Raphanistri cum cibo in corpus insinuatis, humoribusque admistis; & nulli rei melius assimilantur, quam effectui affinium Raphani, solis gustatorum labiis: adeoque potuisset hoc unum ad indicandam morbi causam sufficere.

Recen-

Recentia Raphanistri semina vix ullis sui ordinis naturalis acrimonia cedunt. Semina vero Brassicæ campestris, uti omnis Brassicæ, fere inertia sunt. Fructus Raphanistri Siliqua est articulata, matura non dehiscens, sub ipsa vero tritura, ad singulum geniculum frangenda; articulo, persistentis instar putaminis, semen obtigente. Quando itaque ventilatur frumentum, articuli hi, beneficio ponderis sui, grana hordei ad parietem usque comitantur, sordibus, quæ leviores sunt, in media area subsidentibus; & quia ejusdem fere crassitie ac grana hordei sunt, cribro vel vanno vix secernuntur; itaque ægre evitari possunt.

Ante aliquot annos N. D. Præses nonnullos Siliquarum manipulos, a Fratre arcessitos, cibo Meleagridum mittere iussit, ut res experimento constaret. Qua autem diligentia periculum ancilla fecerit, ignoratur; at certe uni Gallopavonum maximo contracti fuere pedes. Plura experimenta debita cura ipse instituiam, dum occasio id permiserit.

Quæ cum ita sint, humidis pluviosisque æstatibus, herba hæc, cum in australiorum Provinciarum agris luxuriat, probe e frumento expurgetur, quo demum modo id potissimum fieri posse Oeconomis Mechanicis visum fuerit, vel etiam, incipiente morbo, ab Hordeo omnino abstineat agricola: & quanti demum constiterit, panem comedat secalinum, hac peste non infectum; nullæ enim flavissæ sanitate pretiosiores sunt.

§. III.

Itaque summa totius rei hæc est:

1. Morbus recens collecto frumento originem debet; post enim messem demum existit, & lactentes incolumes reliquit,
2. In Hordeo causa latet, quod illorum arguit immunitas, qui Secali pasti sunt, nec non exemplum Gallopa-

lopavonum, Gallinarum & Suum, qui eodem Hordeo vescentes, morbo sunt vexati.

3. Causa intra *frumentum vernum* delitescit, nam observatus non est morbus, ubi agri coluntur novales.

4. Plantæ australiorum Provinciarum, quas in agris Hordeo consitis vitia dixeris, nec in superioribus Provinciis obviæ, non nisi *Brassica campestris* & *Raphanus Raphanistrum* sunt; id quod per observationes Botanicas exploratissimum est. Quarum illa iners, hic vero acris cuique periculum facienti judicabitur.

5. Acres Tetradynamas imbrifera æstate luxuriare acrioresque fieri, omnes confirmant observationes; & morbus non nisi humida prægressa æstate sæviit.

6. Acres Tetradynamæ, & in his Raphanistrum, Systema nervosum tentant, cui rei *Armoracia* & *Sinapis* documento sunt.

7. Causa hujus morbi eundem effectum in massam sanguineam, postquam eo penetraverit, quem Sinapis & Armoracia in os atque nasum, edit; quod ex symptomatis liquet.

Quare autem morbus recurrentibus paroxysmis infestet, non magis apparet, quam cur alterni in intermitentibus febribus accessus sint, ubi massa sanguinis acido est infecta; vel cur alvi & urinæ secretiones solitis stimulent temporibus. Nervosi enim Systematis Historia, nondam, quod fatemur, ad umbilicum perducta est.

§. IV.

Hac occasione in considerationem sui Siliquæ Raphanistri me trahunt. A *Signatura externa* vires Plantarum desumerunt Veteres, rati Creatorem O. M. non posuisse hominem, in tanta venenatarum plantarum multitudine, sine ideis innatis & naturæ instinctu, quo sibi cavere posset. Idcirco cuique herbæ inscriptas esse signaturas, nemini non intelligendas, statuerunt. Sic

rubras

Rubras mederi *Hæmorrhagiis*; *Flavas* *Ictero*, *Luridas* esse *venenatas*, *Spinosas* non *esculentas*, & id genus plura. Quæ vero *Theoria*, ubi late nimis eam extenderant medici, & justo plura sibi finxerant, derisa abiit. Non mei est *propositi* causam hujus agere vel excitare. Sine debita vero *observatione* mittere *Raphanistri* siliquas non debui, constantes articulis, quorum geniculi attenuati sunt ad instar geniculorum *Digitio* laborantis, vel diu jam violentissimis *spasmis* cruciati. Quasi *Natura* ita depictos voluisset *spasmos* geniculorum, ab isto fructu excitandos. Flores præterea *Raphanistri* lividis distincti sunt lineis, perinde ac si vasorum, in hoc morbo tumentium, color simul indicaretur. *Excogitavit Natura* aliquas ad spectu *hispidas*, tactu *truces*, ut tantum non vocem ipsius *Naturæ* fingentis rationemque reddentis exaudire videamur. *Plinius*. Sed hæc in transitu.

Quod vero morbus hic nostra in Patria ante 1746. non innotuit, quamquam & antea forte existit, id observationum defectui tribuere liceat, aut, quod verius videtur, sequioribus forte temporibus, *Raphanistri* semina, ab exteris terris, cum frumentis huc allata sunt, non aliter ac plurimæ aliæ herbæ & nominatim *Chrysanthemum segetum* Fl. *Svec.* 2. n. 762.

§. V.

Cura hujus morbi facilior fuit, quam symptomatum atrocitas visa est polliceri. In illa vero tractanda non multi erimus, nostri cum præcipue fuerit instituti, causam mali aperuisse. Omnia fere medicamenta contra hunc morbum tentata a *Cel. D. Prof. ROSEN* enumerata habemus. Ast vero, inter omnia illa remedia, pulveres *Rad. Valerianæ min.* & *Angelicæ sylv.*, cum aditis *Nitro*, *Castoreo* & *Campbora*, auspiciato adeo cum successu in *Provincia Cronobergenfi* Pater meus adhibuit,

buit, ut omnes facile numeros iisdem absolvi abunde expertus sit. Ad finem Epidemiæ Cortex Chinæ &, ut ejus succedaneum, Cortex Fraxini, Diaphoreticis junctis, ibidem usurpati profuerunt. Tinctura itidem foliorum *Alchemillæ vulgaris* Fl. sv. 2. 141. usi sunt A. 1754. rustici Smolar. i, herbamque inde *Dragblad* appellarunt. In Parœcia Wirestad Tinctura hæc præcipue usu venit, ubi inter omnia quæ adhibuerunt remedia, plurimum eam potuisse Epistola D:ni Pastoris HOOK N. D. Præsidentem certiore fecit.

CAP. IV.

§. I.

Detectum vero sceleris auctorem maxime interest ita delineare, ut quivis ab illo cavere sibi possit. Mirum satis est, frequenti adeo herbæ nomen singulare rusticos non imposuisse. Vocant autem hanc & Brassicam campestrem, nomine communi *Åkerkål*, utut diversissimas. Brassica jure *Åkerkål*, Raphanus vero Raphanistrum *Åferrättisa* dici debet. N. D. Præsides illi in Fl. sv. 2. 612. nomen *Krampfrod* addidit, & ipsum morbum in Generibus morborum ab hoc Raphano appellavit **RAPHANIAM**, cum hoc caractere: *Articulorum contractio spastica, cum agitatione convulsiva, dolore violentissimo, periodica.* Sed ad cognitionem Raphanistri botanicam.

§. II.

RAPHANUS *Raphanistrum*. Syst. Nat. 2. p. 1136. n. 2. **RAPHANUS** siliquis teretibus articulatis lævibus unilocularibus. *Sp. plant. 1. p. 669; 2. p. 935. Flor. svet. 1. 568 & 2. 612. Hort. cliff. 340. Roy. lugdb. 344. Hall. belv. 555. Dalib. paris. 198. Sauv. monsp. 285. Leyf. bal. 123. Gouan. monsp. 334. Zinn. goett. 333. It. gotbl. 258. It. westrogoth. 69, 107. It. scan. 110, 162, 178, 295, 422. Mees. fris. 42.*

Raphanus sylvestris Ger. hist. 185.

Raphanistrum siliqua articulata glabra majore & minore

- re *Morif. hist. 2. sp. 265. J. 3. t. 13. f. 12. Tournef. inst. 230. parif. 1. p. 63. Pluck. alm 314. Raj. angl. 296. Rupp. jen. 72.*
- Raphanistrum flore albo striato, filiqua articulata striata minore. *Morif. hist. 2. p. 266. Pluck. alm. 314. Rupp. jen. 71.*
- Rapistrum flore albo, filiqua articulata. *Baub. pin. 95.*
- Rapistrum flore albo striato, Sinapi album agreste trago. *Baub. hist. 2. 851.*
- Rapistrum album articulatum. *Park. theatr. 163. Raj. hist. 805.*
- Rapistrum flore albo. *Merr. pin.*
- Sinapi quartum candidis floribus. *Trag. hist. 100.*
- β. Raphanistrum segetum flore luteo vel pallido. *Tournef. inst. 230. Boerb. lugdb. 2. p. 21. Rupp. jen. 72. Segvier. veron. 1. 398.*
- Rapistrum flore luteo, filiqua glabra articulata. *Raj. hist. 805.*
- Lapsana flore melino. *Tabern. hist. 793. ic. 408. bene.*
- γ. Raphanistrum arvense, flore albo. *Tournef. inst. 230.*
- Rapistrum flore albo, erucæ foliis. *Lob. ic. 199. f. int.*
- δ. Rapistrum flore albo lineis nigris depicto. *Baub. pin. 95.*
- Eruca hirsuta, hieracii asperi folio, floribus albis, nigris lineis depictis. *Morif. hist. 2. p. 228. J. 3. t. 5. f. 3.*
- Lapsana apula Plinii & Dioscoridis. *Colum. ecphr. 1. p. 261. t. 263. bene.*
- ε. Raphanistrum segetum, flore purpureo s. dilute violaceo. *Vaill. parif. 171.*
- Belgis Keyk.

HABITAT in *Barbaria, Italia, Hispania, Gallia, Anglia, Hollandia, Germania, Dania, Russia & Svecia australiori*, ubi agri restibiles coluntur. e. g. *Scania, Blekingia, Smolandia, Westrogothia, Olandia, Gothlandia.*

Crescit inter segetes in agris potissimum arenosis. Latissime viget inter Hordeum, quod heic seritur cum gelu noctium ulterius non timetur; parce inter Secale, & vix inter Triticum reperitur. Plan-

Planta est annua, in apricis non crescens. Varietas lutea β apud nos frequentissima est, cujus colore agri saepe flavent. It. scan. p. 295.

§. III.

DESCRPTIO.

Tota Planta subhispida.

RADIX annua, fibrosa.

COTYLEDONES duo, petiolati, obcordati, integerrimi, glaberrimi, venosi, subcarnosi.

CAULIS herbaceus, sesquipedalis, crassitie pennæ columbinæ, erectus, teres, hispidus; pilis rigidiusculis, reflexis, albis, sparsis; simplex.

Rami pauciores, alterni, erectiusculi, breves.

FOLIA caulina, alterna, remota, patentissima, petiolata; inferiora lyrata; *pinnis* alternis, cordato-oblongis, serratis, infimis minimis; impari maximo ovato, apice rotundato, crenato; superiora oblongo-lanceolata; crenato-serrata, venosa, plana, membranacea.

Petioli semiteretes, foliis vix breviores.

CORYMBI s. RACEMI terminales, & axillares, solitarii, erecti, nudi, pedunculati: *Pedicelli* clavati, compressiusculi, uniflori.

Bractææ nullæ.

CALYX *Perianthium* tetraphyllum, erectum, hispidum, basi glaberrimum: *foliolis* oblongis, parallelis, conniventibus, deciduis, basi gibbis.

COROLLA tetrapetala, cruciformis. *Petala* alba s. lutea, vel subviolacea, venosa: venis nigricantibus; obcordata, integra, patentia, sensim in *ungues* calyce paulo longiores attenuata. *Glandulæ nectariferæ* quatuor: *unica* utrinque

que inter stamen breve & pistillum; *unica* vero utrinque inter stamina longiora & calycem.

STAMINA *Filamenta* sex, subulata, erecta: quorum *duo* opposita longitudine calycis; *quatuor* vero ungvibus longiora.

Antheræ oblongæ, erectæ, sagittatæ, luteæ.

PISTILLUM *Germen* oblongum, ventricosum, attenuatum, longitudine staminum.

Stylus vix ullus.

Stigma capitatum, integrum.

PERICARPIUM *Siliqua* teres, articulata: articulis 3-6. sulcatis, unilocularibus, monospermis; geniculis attenuatis, bilocularibus, apice rostrata: rostro lineari, compresso; glabra.

SEMINA subrotunda, ferruginea, glaberrima, magnitudine seminum Raphani sativi.

§. IV.

Foliorum sapor magis herbaceus quam acris; radicis vero ut Raphani, ideo foliorum usus cibo aptus, cum sit oleraceus. Indigenis cibus est; herbis namque facile vescuntur, *Lapsanam* etiam appellantes. *Column.*

Acris & valentis odoris est. *Haller.* Editur ab equis, non vero a bobus.

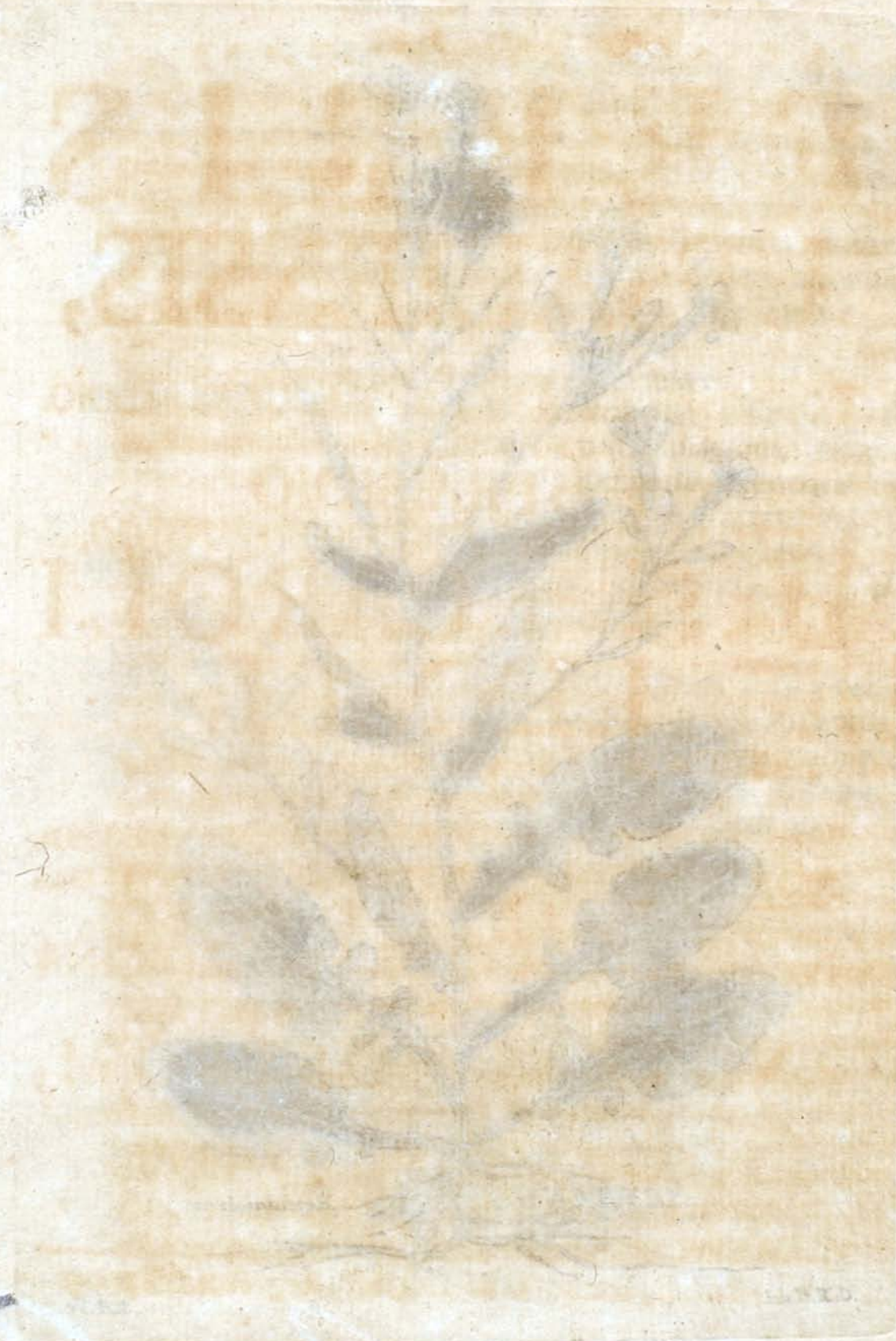

RAPHANUS

Raphanistrum

C.E.H.del.

A.A.Sc.

20-

LXXX